

Archeologisch en paleontologisch museum Hertogsgemaal

Arnold Chambon

Een nieuw museum rond de verzameling van een bijzondere amateur. Museum Hertogsgemaal is het geesteskind van Anton Verhagen uit Empel (N.Br.)

Reeds in de beginjaren '80 heeft hij in dit oude gemaal al een aantal tentoonstellingen ingericht met vondsten uit het Maasdal gebied rondom Empel en Gewande. Sinds drie jaar is dit gebouw eigendom van de stichting Museum Hertogsgemaal. Anton reeds in zijn jeugd jaren een gedreven (amateur) archeoloog/paleontoloog, heeft in de loop van de jaren zijn sporen op dit gebied ruimschoots verdiend.

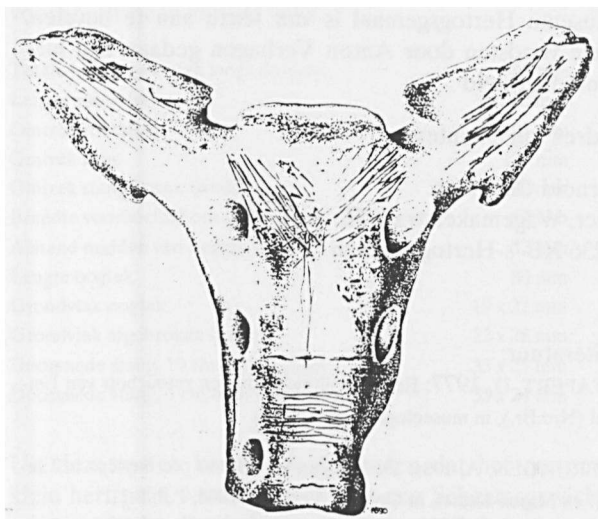

Fig. 1: Bewerkt Heiligbeen (sacrum). Vindplaats Empel. Coll. A. Verhagen. Tek. P. Dijkstra

Vele van zijn vondsten hebben dan ook landelijke bekendheid gekregen, en zijn op archeologisch en paleontologisch gebied soms uniek voor Nederland te noemen. Het zou te ver gaan al deze museumstukken hier naar voren te brengen, enkele wil ik er u toch graag van tonen. Eén van de eerste vondsten waarmee in de belangstelling kwam was een retouchoir en enkele vuurstenen werktuigen uit Empel.

De in vakkringen bekendstaande Retouchoir van Empel (fig.2) uit het midden Paleolithicum mag voor Nederland uniek genoemd worden.

Uit een onderzoek uitgevoerd door o.a. drs. Stapert blijkt dat zachte voorwerpen bij uitstek geschikt zijn om kleine schilvers van vuursteen af te slaan en op die manier dus een scherpe snijkant aan te brengen. Deze retouchoir is gemaakt van het bot van een hoefdier, waarschijnlijk van een tibia van een paard. Volgens ouderdomsbepalingen door het B.A.I. bedraagt de ouderdom van deze retouchoir c.a. 66.000 jaar (midden Paleolithicum) stikstof (N) is 5,05 gewichtsprocent.

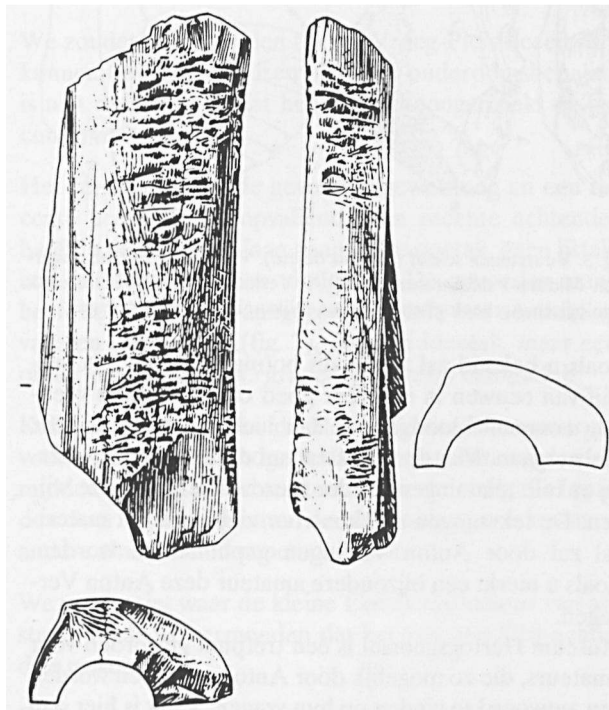

Fig. 2: Benen retouchoir, vindplaats Empel. Coll. A. Verhagen. Tek. H.R. Roelink (Biologisch-Archeologisch Instituut, Rijksuniversiteit Groningen).

Fluor (F) is 1,11 en 1,28 gewichtsprocent.

Enkele vuurstenen werktuigen door Anton in Empel gevonden en door het B.A.I. onderzocht zijn een schaaf fig. 2 en een rugmes fig. 3. Van deze vondsten staat vast dat zij ter plaatse zijn gebruikt, daar is aangetoond dat zij niet gerold zijn. Deze werktuigen behoren toe aan dezelfde vindplaats waar ook de retouchoir van Empel is gevonden. Bijzonder aan het materiaal uit Empel is wel dat daar voor het eerst in Nederland stenen en benen werktuigen uit het Paleolithicum bij elkaar gevonden zijn. Dit waren enkele vondsten uit het begin van zijn speurtochten door het maasdal, waarin Anton al de hem beschikbare vrije tijd doorbrengt.

Meer recentelijk ontdekte hij een onderkaak van waarschijnlijk de Cro-Magnon mens +/- 35.000 jaar oud. Hierop wordt momenteel onderzoek gedaan.

Verder komen van deze vindplaats nog enkele zeer interessante gewei en bot vondsten.

Al deze stukken komen uit de omgeving van Empel en mogen volgens mij uniek genoemd worden, temeer omdat al deze stukken van de zelfde vindplaats komen.

Het mag aan Anton zijn oplettendheid toegewezen worden, dat deze unieke vondsten gevonden en veiliggesteld zijn.

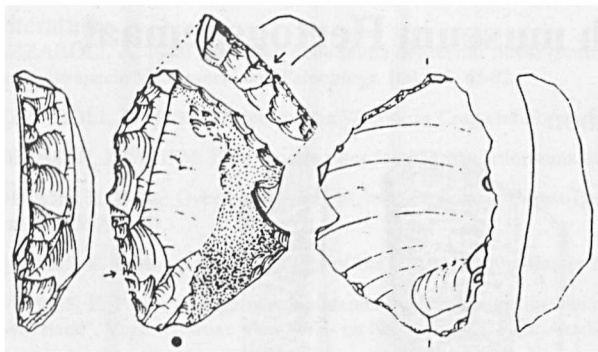

Fig. 3: Vuurstenen schaaf (Racloir déjeté). Vindplaats Empel, ouderdom Midden-Paleolithicum. Coll. A. Verhagen. Tek. H.R. Roelink (Biologisch-Archeologisch Instituut, Rijksuniversiteit Groningen).

Zoals u bekend zal zijn is dit botmateriaal na een verblijf van eeuwen in een zeer goed conserverende veenlaag eenmaal blootgesteld aan lucht en zonlicht zeer snel vergaan. Van de vondsten van deze vindplaats hierbij enkele tekeningen zonder hierover verder uit te wijden. De tekeningen spreken voor zich en al dit materiaal zal door Anton Verhagen gepubliceerd worden. Zoals u merkt een bijzondere amateur deze Anton Verhagen.

Museum Hertogsgemaal is een trefpunt geworden voor amateurs, die zo mogelijk door Anton geholpen worden een antwoord te vinden op hun vragen. Vaak is hier dan ook het vergelijkingsmateriaal te vinden. Overigens zijn in dit museum verschillende tijden tentoongesteld. Als laatste nieuwe aanwinst heeft het stichtingsbestuur een maquette laten bouwen van de enkele jaren geleden ontdekte Tempel van Empel. Hierbij kunt u ook enkele vondsten aantreffen van het tempelcomplex, welke in

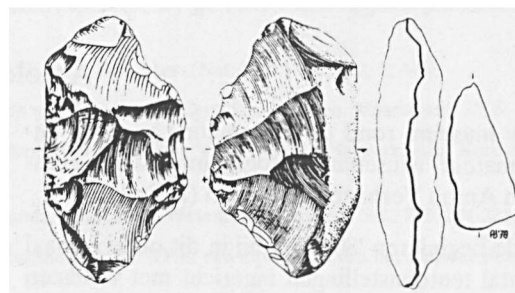

Fig. 4: Vuurstenen Rugmes (couteau á dos naturel) met tweezijdige bekapping. Vindplaats Empel, Ouderdom Oud-Paleolithicum. Coll. A. Verhagen. Tek. P. Dijkstra L., Max. is 9,4 cm.

het verleden al op dit terrein zijn aangetroffen.

Museum Hertogsgemaal is van harte aan te bevelen. Vele vondsten door Anton Verhagen gedaan zijn hier tentoongesteld

Adres van de auteur:

Arnold Chambon
secr. Wagemakerstraat 32
5236 XB 's-Hertogenbosch

Literatuur:

STAPERT, D, 1977: Een paleolithische benen retouchoir van Empel (Nrd.Br.), in museologia 7, P.P. 38-53.

VERHAGEN, A, 1984: De kampen van Homo pre Sapiens in Empel en Maren-Kessel, in Ontdekt Verleden 1984, P.P. 9-21.

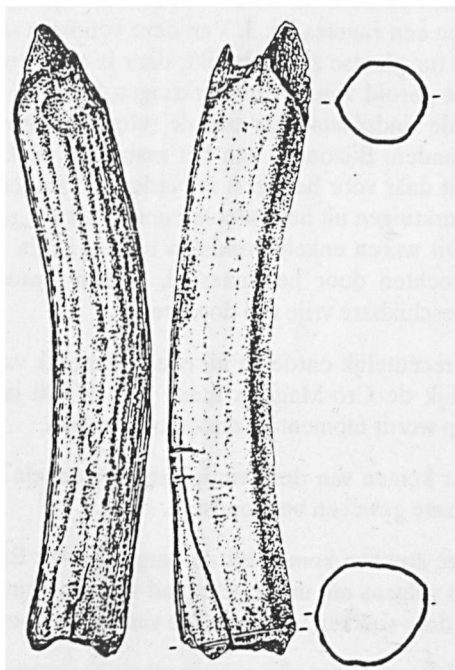

Fig. 5: Artefact van een gewei *Cervus elaphus* (edelhert), lengte 16 cm. Vindplaats Empel. Ouderdom jong paleolithicum. Coll. A. Verhagen. Tek. P. Dijkstra.

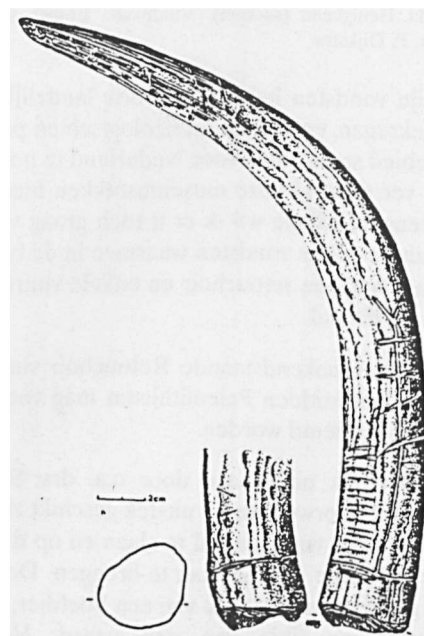

Fig. 6: Artefact van gewei *Cervus elaphus* (edelhert), lengte 35 cm. Vindplaats Empel, ouderdom jong-paleolithicum. Coll. A. Verhagen. Tek. P. Dijkstra.